

961022-4

Ve vztahu k filosofii došlo hned v první církvi k docela zajímavým proměnám. Apoštol Pavel ještě varuje (Kol 2,8) před „prázdným a klamným filosofováním, založeným na lidských bájích, na vesmírných mocnostech, a ne na Kristu“ (Ekum.př.). Humanisticky orientovaný kralický překladatel NZ, Jan Blahoslav, z obavy, aby nedal znovu záminku „misomúsům“, filosofii vůbec nezmiňuje, ačkoliv v řeckém textu zmíněna je, a nechá překlad mluvit o „moudrosti světa“: „Hledtež, aťby vás někdo neobloupil moudrostí světa, a marným zklamáním, uče podle ustanovení lidských, podle živlů světa, a ne podle Krista“ (Kral.př.). Obojí překlad je ne zcela přesný, neboť řecký text nemluví o prázdném a klamném filosofování, nýbrž – doslova přeloženo – o filosofiích a prázdných klamech (podvodech; DIA TÉS FILOSOFIAS KAI KENÉS APATÉS). Také výrazy jako „vesmírné mocnosti“ či „lidské báje“ (v Ekum.př.) jsou spíše výkladem než překladem (Kraličtí jsou o něco přesnější). KATA TÓN PARADOSIN TÓN ANTHRÓPÓN znamená přesně přeloženo: podle lidského podání (předávání, tradice), a KATA TA STOICHEIA TOY KOSMOY znamená: podle prvků (elementů) světa. Sám však tomuto velmi obecnému a tedy ne zcela upřesněnému pokynu nedostojí, když jen o kousek dříve (Kol 1,18) říká o Ježíši, že je ARCHÉ (HOS ESTIN ARCHÉ – ekum.překlad filosoficky stydlivě tlumočí: „On předchází všechno“); to je závažný terminologický rozdíl třeba od Zj 22,13, kde je Ježíš označen jako „ten první a poslední“ (HO PRÓTOS KAI ESCHATOS). To je asi první, tj. nejstarší pokus odpovědět na otázku, čím je či může být Ježíš pro filosofii resp. pro filosofa jakožto filosofa. Můžeme se proto dále tázat, co znamená pro nejstarší Řeky ARCHÉ. ARCHÉ je v řecké jazykové tradici to, co je první a co vládne. Snad nejvýstižnější filosofický výměr podal za všechny presokratiky (až do eleatů) Anaximandros: ARCHÉ je to, z čeho věci vznikají a do čeho zase zanikají. Myšlenka ARCHÉ je tedy zřejmě myšlenka nejen kosmologická, ale přímo kosmogonická. Ježíš chápaný jako ARCHÉ je tedy kosmický Ježíš, což je ostatně zřejmé z verše 16: „v něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi“ a „všechno je stvořeno skrze něho a pro něho“. List tedy na jedné straně zanáší do Ježíšova evangelia pod nedostatečně uvědomělou kontrolou cizí prvek, totiž nejen řeckou terminologii, ale řecké a dokonce vysloveně filosofické konotace. A nechám zcela na teologích, aby časově zařadili zmíněný list a aby podotkli, že uvedené kosmologické motivy jsou součástí staršího křesťanského hymnu o Kristu (viz poznámka v Ekum.př.).

(Písek, 961022-4.)